

אוניברסיטת בר אילן

המחלקה לאיאורכיה

יושבי כביש חוצה בנימין

נוב 1977-1997

סמינריון במסגרת הקורס

" סוכיות באיאורכיה הסטורית של א"י "

מופץ צ"י: יפעת פלח

ת.ל.: 7-02971078

תאריך :

תוכן העניינים

הקדמה..... 3

5	א. יישובי כביש חוצה בנימין.....
6	א. 1) כביש חוצה בנימין, מהו?
7	א. 2) סלידת כביש חוצה בנימין.....
9	א. 3) יישובי כביש חוצה בנימין, מהם? מתי קמו? וכיצד הוחלט מיקומם?
9	א. 3) א) נווה צוף (חלמיש) -
9	א. 3) ב) בית אריה -
10	א. 3) ג) צטרט -
10	א. 3) ד) צופריט -
11	א. 3) ה) יישובי נוספים -
11	א. 4) סיבות להקמת יישובי בי"צ
14	א. 5) קריטריונים למיקום היישובים בתוך י"צ
15	ב. התפתחות היישוב נווה-צוף 1977-1997
16	ב. 1) אופי היישוב
19	ב. 2) התפתחות פיסית (קליטה ובינוי)
25	ב. 3) התפתחות מערכת החינוך
26	ב. 4) התפתחות מערכת התרבות
30	ב. 5) התפתחות מבחינה ביטחונית ויחסי עם האוכלוסייה הערבית
31	ב. 5) א) כבישי גישה לנווה צוף
32	ב. 5) ב) בטחון בדרכים
32	ב. 6) התפתחות התעשייה
33	ב. 7) התפתחות מערכת הבריאות
33	ב. 7) א) מרפאה
33	ב. 7) ב) אמבולנס
34	ב. 7) ג) מערך כיבוי אש אזרחי
34	ב. 7) ד) בית עצמין אזרחי
34	ב. 7) ה) מערכת התחבורה
35	ב. 8) התפתחות התשתיות
35	ב. 8) א) מיט
36	ב. 8) ב) חשמל
38	ד. בבליאוארפיה
38	ד. 1) ספרים
38	ד. 2) ריאיונות

הקדמה

הצבודה זו המטרה הייתה לחקור את התפתחות הישגים הממוקמים על כביש חוצה בנימין, אך מאחר שלא ניתן לחקור לצומק את כל הישגים היושבים על ציר זה, שכן לכל ישוב יש את הסיפור שלו, החלטתי לחקור את התפתחות הישוב נווה צוף החל מיום עלייתו ועד היום (1997).

כמוכן שסקרתי בקצרה גם את כביש חוצה בנימין, היכן הוא עובר? כיצד הוחלט על מיקומו? וכן סקירה קצרה על הישגים שיושבים על כביש חוצה בנימין.

לפני שאתייחס לנושא אציג גלוייה ובה תצלום אויר ומבנה בנימי של נווה צוף כפי שהיא (נכון לשנת 1996) וכן מפת תיחום של אלזר בנימין קיימת בנספח מספר 1.

מחקר זה הצוסק בהתפתחות נווה צוף, איסוף החומר היה בעייתי מכיוון שאין בנוה צוף או במקום אחר בבנימין ארכיון מסודר, ולכן רוב החומר שצלו התבססה הצבודה הוא ראיונות ועיתונים, פרוטוקולים בקלסר המזכירות (הקלסר הוא של פרוטוקולים מהקמת הישוב) וכן חוברת השם "תכנית אב להתיישבות ביהודה ושומרון" שאין עליה אפילו את שנת ההוצאה או מי המוציא לאור (חוץ מכך שנה אש אמוני).

א. יישובי חוצה בנימין

מבוא

אחרי ההחירות בשנת 1977, עם עליית הליכוד לשלטון, תנועת אש אמונים הכינה תוכנית התיישבות שהתפרסה על כל יהודה ושומרון. התוכנית הכילה תוכנית אב שכללה את היישובים, החל מאלה שצלו באותה השנה וכלה ביישובים שמתוכננים לטווח הרחוק.

המטרה הייתה לבנות אוסי יישובים, אשכולות יישובים, שבכל אש יהיה קיים ישוב "מרכזי" בו ירכזו השירותים האזוריים.

יש"ע למצה מחולקת למוצרות אזוריות ולמוצרות מקומיות.¹

כל מוצרה אזורית מחולקת לאוסי, כל אש כולל בתוכו יישובים מאותה הסביבה, והישוב הראשי שביניהם מרכז את הפעילות האזורית.

נווה צוף הוא, נכון לצרכיו (1997), המרכז האוסי של עטרת נחליאל וצופרים.

תכנון כביש חוצה בנימין, הולכר כבר בתוכנית המקורית, כאשר מחלקת ההתיישבות של אש אמונים תכננה את אוסי היישובים האזור. הכביש הושלם רק בשנים האחרונות לאחר קום הישוב האחרון בסדרה - צופרים.

תכנון הכבישים מחדש נצה בערק כצטר שנים לאחר העלייה הראשונה של היישובים על הקרקע, כלומר בסביבות שנת 1987, על סמך היישובים שאכן צלו על הקרקע.

אתצכה כצת מצט על יישובי חוצה בנימין ואנסה לברר מתי קמו ומדוצ מוקמו דווקא איפה שמוקמו.

¹ נספח מס' 2

א. 1) כביש חוצה בנימין, מהו?

כביש חוצה בנימין הוא כביש מלרע מרע, דרומי לכביש חוצה שומרון, שתחילתו במצעת כוח והוא עובר דרך (רנתיס) עופריט, בית אריה, (עאבוד), (דיר אבו-משעל), (דיר-ניט), נווה צוף, (אום-צפא) עטרת, (עטרה), ומסופו מתחבר לכביש ירושלים שכת שהוא כביש צפון דרום.

כיום כאשר נוסעים בכביש זה יש מספר כבישים עוקפים: כביש עוקף עאבוד, כביש עוקף דיר ניט, וכן כביש עוקף אום-צפא.

הכביש במקורו עבר על דרך רומית ולאחר מכן על דרך הריטית, אמ כי הדרך המקורית הייתה מאוד צרה, לא ניתן היה לשתי מכוניות לעבור בה בו זמנית אף על פי שהדרך הייתה דו סטרית.

הצת עליית נווה צוף על הרקע הנסיצה לכיוון מרע (השפלה) הייתה דרך בית נחמיה אק בשנת 1979 נסללה דרך גבעת כוח (קולפה) - רנטיס וכן כביש עוקף דיר ניט, דבר שקיבץ את הדרך בצורה די משמעותית.

כיום הדרך הלו היא דרך ראשית ליהודים ולערבים כאחד שכן צפונות לכביש חוצה בנימין, כביש מלרע-מרע הכי קרוב הוא כביש חוצה שומרון ודרומית לו הכי קרוב כביש בית חורון - א-רט.

מאחר ונווה צוף היא באמצע הדרך בין ירושלים לתל אביב (לשתי הערים הללו לוקח להגיע כ- 45 דקות) היה חשוב שיהיה לנווה צוף כביש אישה נח לירושלים ומתל אביב. לו למצעה הייתה עוד מוטיבציה לעשות כביש רוחה נוסף מדרום לחוצה שומרון.

כמו כן כביש זה מהווה נתיב תחבורה מרכזי כאמור, לשימוש אזרחי בעיות שלום אק עם לשימוש צבאי בעיות מלחמה.

א. 2) סלידת כביש חוצה בנימין

בבואנו לדון בסלידת כביש חוצה בנימין חובה עלינו לדון תחילה בהצלות על קרקעות בהן יצבור הכביש המתוכנן. כאשר ההצלות על הקרקעות הינה בנאמנות המדינה הרי החלטת מוסדות המדינה בדבר סלידת כביש מאפשרת שימוש בקרקעות אלה. אך אם חלק מקרקעות אלו הנט בהצלות ערבית, בין כקרקעות מוסדרות (להלן) ובין כקרקעות בלתי מוסדרות (להלן) הרי שהדרך היחידה לסלידת הכביש הינה דרך הפקעה - 13 המוציא את הקרקע מהצלותה הקיימת ומעבירה למדינה.

** הצלות - קרקעות

שיטתה של מוצצה אזורית מטה בנימין הינו כ- 218 אלף דונם מתוך 950 אלף דונם הקיימים בפועל באזור בנימין. שטח זה הינו אוסף של קטעים על גבי המפה שהוצאה כנספח ל-13 המנהלי בדבר מוצצות אזוריות המורכבים מסוגים שונים ומצמד שונה של שטחים כאון:

(1) שטחים מוסדרים - אלו שטחים לאביהם קיימת רישום בספרי האחולה (בטאבו) בנפת רמאללה. הספרים הנט מתקופת השלטון הצותמני ומתקופת השלטון הירדני, כאשר המדד לרישום הקרקע היה ציבור אדמות במשק שלוש שנים ותשלום מס לאותה הקרקע. צירוף שני תנאים אלו יצר לכאורה לרישום הקרקע על שם המקש.

חלק מהשטחים המוסדרים הנט אדמות הרשומות בטאבו כרכוש הממלכה הירדנית, קרקעות שלאביהם לא התקבלה בשום תקופה בקשה לרישום בטאבו וממילא כיום מדינת ישראל היא הנאמן על שטחים אלו.

(2) שטחים בלתי מוסדרים - אלו שטחים לא היהם לא קיים רישום בספרי

האחולה (בטאבו), שטחים אלו נהוג לחלק לשני סוגים:

א. קרקע מצובדת

ב. אדמות טרשים

א. אדמות "קרקע מצובדת" - אדמות שעליהם ניתן לטעון להצלחות על סמך עקרון החלוקה. לצורך הוכחת הצלות חייב בעלים להסתייע בצדויות מוכתר כפרו ואחרים, שאכן ציבד את הקרקעות ברציפות וכן להוכיח שישם מס על הקרקע בתקופה זו.

ב. "אדמות טרשים" - מקובל לראותן כאדמות מדינה ירדניות ועל כן מדינת ישראל היא הנאמן עליהן.

תוואי כביש חוצה בנימין מושפע במידה רבה גם מתנאי השטח, הטופוגרפיה ומצרכת הניקול ששיבותם מכרצת?²

קו פרשת המים האזור בנימין הינו הרי בית אל ששיאם בהר בעל חצור (1016 מטר מעל פני הים).

המדרון המצרבי הפונה לצפון "ישובי האש המצרבי" מבוחר כשלוחות צרות ומאורכות צ"י מצרכת נחלים צפופה שמדרונות תלולים למדי יורדים מהן אל הצרובים התוחמים אותם.

צומקם של נחלי המדרון המצרבי יחסית לשלוחות מקשה על התנועה בכיוון צפון-דרום ולכן אין כאט נתיבי רכב (כבישים) בכיוון זה. הכביש היחיד שסלול האזור זה הינו כביש ראש כרכר-חלמיש-כפר צין, סלפית, אמנת כביש זה נמצא בתחום המתון יותר של המורדות המצרביים אך צדיין הוא נאלץ לחצות מכשולים טופוגרפיים קשים כמו ואדי לרקא, ואדי ביתילו וכו'.

נתונים אלו מצביעים על המורכבות בתכנון הכביש התנאים הטופוגרפיים הקיימים האזור זה.

² מנחם מרקוס, הרי בית אל (חבל בנימין) צמ' 46-39

א. 3) יישובי כביש חוצה פנימין, מהם? מתי קמו?
וכיצד הוחלט מיקומם?

א. 3) א) נווה צוף (חלמיש) -

הישוב הוא קהילתי דתי, קט באף הראשון, בשנת 1977, אחד מתוך קבוצת יישובים שצלו לקרקע עם צליית הליכוד. המיוחד במיקום של נווה צוף (בנוסף למה שאתייחס בהמשך) שהוא יושב על ציר מרכזי בארץ (כיאה למרכז אש"ש צריק להיות בטבורו של האזור), כמו כן במקום הייתה לא מכבר מצודת טיארט הריטית שהמתיישבים בשלבי הקמת הישוב נצטרו בה רבות - כמקום מאורית.

א. 3) ב) בית אריה -

הארצין התארטן בשנת 1979 ונקרא "לבונה" והיה שייך ל"אש"א אמוני". הארצין היה מבוסס על צוהדי התצטייה האווירית. בסיוע ההסתדרות הציונית אותרה אדמת מדינה מצרפית לכפר צאבד, שיחסית לנה צוף אט תהיה קרובה יותר לקו הירוק, וטע אלה הישוב בשנת 1981. לאחר כשנה-שנתיים הוצרף הישוב למסקי חירות-בית"ר ונקרא בית אריה על שם אריה בן אליצור. הישוב כיום כ- 650 בתי אב, הישוב היום מואדר כמוצצה מקומית.

א. 3 (ד) עטרת -

הארצין נוסד בשנת 1979 כנוה צ'וץ ב'. עטרת הוקמה בשנת 1981 ע"י אמנה
כישור קהילתי דתי. עטרת ממקמת על פסגת הר באב ההר, בעל חשיבות
אסטטית שכן היא חולשת על כל שפלת החוף כמו כן מקומה נבחר מתוך
רצון למקם ישוב נוסף על הציר לכיוון מזרח (בתוכנית האוסיט) ליד הכפר
הצרפי עטרה. שטח האדמה שלה הוגדר כאדמות מדינה. בשל הראשון הם
נקראו נווה צ'וץ ב' ונצטרו במערכת הקליטה של נווה צ'וץ כדי להתחיל את
הקליטה ביישובם. לאחר פרק זמן נוסף, לאחר שהם צברו את חבלי הקליטה
הראשוניים, הם "אימצו" את השטח עטרת.

א. 3 (ד) צופרים -

הישוב צלף על הקרקע בשנת 1989, הוא בעל רלווה קרקעית מאוד גדולה
(דבר שאינו שכיח ביישובים באזור) ובשל קירבתו לקו הירוק ידעו שהוא יהיה
קל לקליטה. תוכנן שטח ישוב גדול מאוד ובעל אזור תעשייה גדול. (בפועל
התחילק התמסק, ורק צכשיו (1997) מתחילים בבניה מסיבית (כיום כ- 140
משפחות) בעלל הקפאת ההתיישבות ע"י הממשלה הקודמת (ממשלת
המצר) - הקפאת התשתיות ואי מכירת בתיים קיימים.

א. 3) ה) ישובים נוספים -

בתוכנית האב, מלבד ארבעת הישובים הקיימים על כביש חוצה הנימין היה צוד ישוב אחד שלא עלה לקרקע - "סלצית"³ (אם נתבונן בתוכנית האוסיט⁴ נראה כי האוס נה צוץ הוקמו שני ישובים וכן היה איתור קרקצי להקמת צוד ארבעה ישובים נוספים, אשר עקה קשיים בנושא קרקעות הוקט רק אחד מהם. עלות הישובים שלא יצאו לפועל הם "משולף", "מצוין" ו"סלצית" ובמקום שהיה מיועד לקום "מצלה שלמה" קט הישוב "נחליאל"⁵.)

@ כאשר מדובר על אדמות מדינה מדובר על כל מה שלא היה בחלקת אדמות פרטיות, או שייק לממשלת ירדן לפי החוק, וכל ישוב שקט התנאי הראשוני היה שאדמותיו יהיו אדמות מדינה.

א. 4) סיבות להקמת ישובים ביש"צ

קריטריונים נוספים למיקום ישובי יש"צ, צ"כ תוכנית האב, נקבעו במטרה להשיג מסי יעדיים⁶:

1. הפכת המתח הדמוגרפי צ"י התיישבות יהודית רבת ממדים שלא תאפשר ליש"צ להפוך למובלעת ערבית בלבד, כאשר "מובלעת דמוגרפית זו היא הציפה המרכזית לרציון המדינה הפלסטונית היהודי ושומרון, וביטולו הינו כורח חיים למדינת ישראל"⁷.

³ צוין במפה של תכנית האוסיט בתוכנית האב הנספח מס' 1

⁴ תכנון איזורי כולל מטה הנימין צ"א' 81

⁵ צוין בחלוקה לרובליקות של יו"ש הנספח מס' 2

⁶ תכנית אב להתיישבות היהודי ושומרון צ"א' 12-13

⁷ ע"א' 12

מודע כי הטיה אינה במטרה של ביטוי ציונות כלפי הצרכים אלא מתוך טישה האומרת שניתן לחיות חיי שכנות טובים בין היהודים לצרכים.

2. השתלבות במערכת הביטחונית -

המערכת הביטחונית היו"ש הייתה בנויה על ארבעה מרכיבים:

א. מימד הצומק האיאוטרפי בין השכלה והירדן.

ב. שליטה על גז ההר היו"ש.

ג. שליטה על הקצה ונהר הירדן.

ד. רשת נאותה של דרכי מזרח-מערב המאפשרת הלזת כוחות

סדירה ומהירה מהצורך בשכלה לחלית בקצת הירדן.

כוחה של ההתיישבות להבטיח מרכיב חמישי, שטיה את

הארבע הנ"ל והוא נוכחות מתמדת של יהודים במקום.

כלומר, קיימ פוטנציאל צבאי הנדרש ככוח הרתצה בעתות

רטיצה. יחד עם זאת מסוגלת ההתיישבות להצמיד בעתות

מלחמה כוח אדם לוחם, הצומד בהיכון לסיוע לכוחות

הצבא ומאייש צמדות מפתח בסמוך לאזור מאורו,

(היתרון - הכרת האזור)

3. עידוד תהליכים כלכליים רצויים -

פואה של שכבה רחבה מקרה האוכלוסייה הציונית להתיישבות חדשה

מתוך מטרה לחתור לצמצמות כלכלית וחברתית באזור, תצודד שלוש

תהליכים כלכליים רצויים:

א. מעבר משמעותי של עובדים משירותים ליצור.

ב. הורדת רמת החיים בתחום הצריכה והשירותים.

ג. השקעת הון ויוזמה פרטית (בסיוע ממלכתי) בתחום הפנימי

ואמצעי היצור.

4. הבטחת מצמדה של ירושלים כבירת ישראל -

הקפתה של ירושלים הישובים יהודיים רבי אכלוסיה מפועת צהריה הפרוטים דאני: ממלחה, מצפון ומדרום הנה חיונית להבטחת מצמדה של ירושלים כבירת ישראל הפועל. ולאת צ"י הפיכתה לצומת חיים מרכזית בלה המדינה.

5. פיצור האוכלוסייה -

ההתיישבות היו"ש תדרום לפיצור האוכלוסייה בארץ, צעד לה הינו חיוני כמרחק מחיה לאידול האוכלוסייה ולהקלת הצפיפות האאה והולכת המיזור החוץ, בו היו מרוכזים אל בין נתניה לצדרה למעלה מ-50% מאוכלוסיית המדינה.

מיוון שיו"ש קרובה למרכז (אש דן וירושלים) נראית הצתקת האוכלוסייה דווקא לשם האיננות, ריאלית והרת פיצור.

6. צמצום מפעים אקולוגיים -

היווצרותו של מאלופוליס ענק באש דן הביא צמו מפעים אקולוגיים קשים בתחומי הצפיפות והמחנק, הרעש וליהוט האוויר וכן בתחומים לא פחות חמורים כגון האפשרות לפיטואעים ביטחוניים הכרוכים באבדות גדולות בנפש. הצהרת חלק ממרכז הכובד לאזור יו"ש יצלור להקל על מפעים אלו.

ממות היסוד האלו הן לא רק רציונות אלא מהן נלזרות מסקנות קונקרטיות לתכנון ההתיישבות, הן באשר לאופי הישובים, המסחרות החברתיות, מיקומה הפיזי ועוד.

א. 5 קריטריונים למיקום הישובים בתוך יש"ע

כריסת הישובים בתוך יש"ע נקבעה בציקר צ"כ הקריטריון של אדמות מדינה: ישנם בי"ע יחסית מצט אדמות מדינה - בשנת 1978 מנהל מקרקעי ישראל החל למפות את כל אדמות המדינה בי"ע על מנת ליישג אותן⁸. המיקום הראשוני של הישובים היה במקום שהיו אדמות מדינה, ובתוך השטח הלה היו קריטריונים מוצדקים⁹:

1. אלורים בצלי חשיבות התיישבותית

2. אלורי ביקוש

3. יעד האוכלוסייה

4. מדרכ ישובים

⁸ תכנון איזורי כולל מטה בנימין צמ' 33

⁹ שט צמ' 66

התפתחות הישוב נווה-צוף 1977-1997

מבוא

הישוב נווה צוף עלה לקרקע השנת 1977, לאחר המהפך הפוליטי, דהיינו עליות הליכוד לשלטון. באותה שנה עלו בבת אחת מספר רב של ישובים ככל רחבי יהודה שומרון וחבל צנה. בנוסף לנווה צוף עלו עוד תשעה ישובים¹⁰ כחלק מתוכנית אסטרטגית של מוס אמונים לישוב אלזר השומרון. הישוב עלה באיזור הממשלה, כאשר בתוך שטח הישוב הייתה יחידה צבאית ולמעשה באיזור הוצדד שנוה צוף נכנסת או מצטרפת למחנה צבאי. אחרי כחודשיים הצבא התפנה ומאז היו אנשי מילואים הודדים שנתנו סיוע בשמירה. עם הישוב - הישוב, כמו שיפורט בהמשך, היה שני ארציניים: נווה-צוף - ארצין חילוני ונווה-צוף - ארצין דתי. השטח הניצ בהשראה משט הכפר הצרבי הסמוך - נבי צלאח. לאחר תקופת מה וועדת השמות (שבדרך כלל מאשרת את השמות) הודיעה שהיא לא מקבלת את השם "נווה צוף" מכיוון שהם לא מזהים את המקום עם אלזר ארץ צוף המקראית. הישוב התבקש למצוא שם אחר למקום. השם האלטרנטיבי היה "חלמיש" אך מאחר שכבר הספיקו להתרשף לשם נווה צוף התושבים המשיכו לקרוא לצמחם כק^{בצ}ק במסרדים הרשמיים וכן במפות הישוב נקרא חלמיש.

¹⁰ הישובים הם: בית אל, בית חורון, מבוא דותן, מצפה יריחו, שבי שומרון, תקוצ, כפר תפוח, קרני שומרון ושילה.

ג. ו/אופי הישוב

יישוב קהילתי דתי - מהו ?

נוה צ'וף הוא כאמור החל כיישוב דתי ושאר על ציביונו לה, אם כי נווה צ'וף

הוא ישוב מאוד הטרואני מהחינה דתית.

בנוסף לכך נוה צ'וף הוא גם ישוב קהילתי. בתור תושבת המקום אני רוצה

לציין כי מראשית את הקהילתיות בעזרה הדדית ואכפתיות, אך כאשר אש

אמונים היה צריך להגדיר ישוב קהילתי הוא הגדיר זאת קצת אחרת¹¹:

המאפיינים העיקריים של ישוב קהילתי הם:

1. היקף אכלוסיה מואבל - סדר אודל של 250 עד 500 משפחות

2. מבנה המתבסס על יחידות משפחתיות עצמאיות בכלכלתן, ענפי

תצטוקתן ובעצמות על נכסיהם.

3. קיומ אגודה שיתופית בה חברים כלל התושבים ואשר ציטוקה בנוסף

על מתן שירותים מוניציפאליים אף :

• בהשבת שירותים אלו בהתאם לרמה שתקבע ע"י התושבים

• השמירה על אופי הישוב, בחינת תוכניות ביסיות בתחום

הבנייה והפיתוח, בחינת מוצמדים לאכלוס והכרעה על

קבלתם.

• מתן שירותי עזר צרכניים ואף יצרניים

• העברת אמצעי יצור (כאון מבני קרקע, מימון הון חוזר וכו')

לידי המתיישבים תוק פיקוח ובקורת על חלוקתם ודרכ

השימוש בהם.

4. ניהול חיי קהילה אינטנסיביים, הלכות היקפו של הישוב המאפשר מעצ

אישי בין תושביו ובלכות קריטריוני יסוד אשר יאפשרו הווצרות ארצין

מתיישבים בעל תכונות מותפות ורצון להגייז לחיי קהילה פעילים.

למעשה מדובר ביישוב אשר יסודותיו אינם דווקא כלכליים (תכונה

המאפיינת ישובים חקלאיים אחרים) אלא אראנויים חברתיים

באמצעותם יוש אורח חיים בעל איכות.

¹¹ תכנית האב ליהתישבות ביהודה ושומרון צמ' 41-37

מדוע דווקא כך הם הדדירו את הישוב הקהילתי? מהן היתרונות של ישוב קטן?

ישוב קטן - המאפיין את הישובים הקטנים בישראל (נכון לאביב תשל"ח) הוא שהם בד"כ ישובים חקלאיים, וככאלה רב תושביהם הנט בעלי רקע אידיאולוגי חברתי דומה ומתוק שכך מתפתחים חיי קהילה אינטנסיביים בצורה טבעית ביותר. ההיכרות המקומות אלה היא אישית ולכן היא אורמת לאחוויות גבוהה ואינה מצודדת פרישה מן הציבור. הרקע האידיאולוגי-חברתי, לצומת זאת, הוא אלץ שמאלי את ממדי הישוב ואורט לחברה להיות חברה סגורה.

בנוסף לכך, מכיוון שהישוב משמש מסגרת לחברה סגורה המנהלת אורח חיים קהילתי אינטנסיבי, סביר לצפות שתושביו רמת שירותים הצולה על המקובל בחברות רחבות ופתוחות הנהוגות ברמתן הכלכלית. חברה המואכלת מבחינה מספרית וכן הומוגנית יותר קל לה לאמצא פתרונות לבעיות חברתיות כמו למשל: בעיות גיל הלקנה, צערינות נוצר וצלרה הדדית, דבר הקשה יותר ולפעמים גם בלתי אפשרי בחברה פתוחה.

יתרון נוסף הוא שלתדמית של ישוב קטן יש כוח משיכה בלכות נתוניו החברתיים שהם נתונים פסיים טובים (איכות חיים כמו למשל בית פרטי בלי רעש אוטובוסים, אויר צח וכו') וכן כאמור רמת שירותים גבוהה אך כל זאת במחלה אחת - שמדובר במרחק סביר מהמרכז. קיימים עוד שני יתרונות חשובים. האחד הוא אמצעי למימוש מטרות ציוניות ולה ציי כך שבמקום ישוב אחד גדול האוכלוסייה תתפרס בשטח ותבטא נוכחות ואחיזה רחבה. והשני הוא, אלורי הספר וציירות הפיתוח יוכלו ליהנות משירותים שיוכלו לתת להם איים של אוכלוסייה סלקטיבית המתרכזת הישוב קטן כלומר ציירות הפיתוח יהפכו יותר למרכז וכתוצאה מכך ייהנו משירותים רבים יותר וכן תצמוד עם גם אוכלוסייה סלקטיבית.

יש להדגיש כי ממדי הישוב אותו הדגירו אנשי אום אמונים הוא קטן אבל לא קטן מידי יש לישוב, כאמור, את היתרונות של ישוב קטן אך אין לו את החסרונות של ישוב קטן דהיינו הישוב מספיק גדול בכדי שיהיו בו שירותים כגון בית ספר, מצונות, שירותי בריאות, שירותי דת תרבות נוצר וספורט וכן צרכנייה מורחבת. כמו כן, כאמור, לכל קבוצת יושים יהיה מרכז שירותים אזורי¹²

דבר נוסף אותו הדגירו אום אמונים ושמ עליו דגש הוא הפרטיות שמגיעה לכל משפחה "היחידה המשפחתית תקיימ אורח חיים פרטי וצמאי לכל הקשור למקורות תצטוקה וככלכלה, היא תהיה בעלת יחידת הדיור שברשותה, ומאידך תהיה חייבת:

1. להתאכר דרך קבע בדירה שהעצמותה (ולא על מנת למנוע תופעה של "בתי קיץ" ארציים).
2. להשתייך לאגודה שיתופית מקומית.¹³

האגודה תהווה מסגרת ארגונית לישוב, רשות מוניציפלית וכן ארגון בעל סמכויות בתחומים שונים: כלכליים, חברתיים ושירותים.

האגודה מסי' מוסדות:

1. אספה כללית - המהווה רשות עליונה לקבלת החלטות
2. הנהלה
3. וועדות שונות

תפקידי האגודה הם רבים:

1. שירותים מוניציפליים כגון אינון, דרכים, אספה, מיט וכו'
2. שירותי רווחה כגון חינוך, בריאות וסעד.
3. פעילות תרבותית, חברתית ובידורית.

¹² נספח מס' 2

¹³ תוכנית אה להתיישבות היהודה ושומרון צמ' 41-40

4. עלרה לחברים בניהול מפעליהם, הנהלת חשבונות, עלרה במימון והסיווק, וכן עלרה כארבע מתווק ומפקח להעברת אמצעי יצור מן המוסדות לחברים.

5. שירותי עלר כלכליים ההתאם לצורך ולנסיבות, בכלל זה דלק, מיט ושירותי קניות

6. שמירה על אופיו וצורתו של הישוב.

ג. (2) התפתחות ביסית (קליטה ובינוי)

בשנת 1977 התארסנו שני ארצינים, ארצין דתי וארצין חילוני, במטרה להקים שני ישובים באותו אזור: נווה צוף-ישוב דתי, נוה צלח - ישוב חילוני¹⁴. האידיאל של שני ארצינים אלו היה לחיות בדו קיום על אף ניאודי האינטרסים הטבעיים הקיימים.

היבוס החברתי של שני הארצינים חייב קביעת נהלי אבודה משותפים, קביעת מטרות, תכניות וכללים לקיום משותף של ארצין חילוני וארצין דתי. כל תקופה זו של איבוס לוותה על ידי איש אש אמוני.

לפני הצלייה לקרקע היו ויכוחים רציניים וחברתיים ולמרות זאת החליטו שני הארצינים לעלות על הקרקע¹⁵.

הצלייה הייתה בסיוע התנועה המיישבת של אש אמוני וכן בסיוע הסוכנות היהודית ומשרד הביטחון, וכל ארצין הוצר כאבודה שיתופית¹⁶. מכאן האמצים היו בכיוונים הבאים:

1. שיפור תנאי החיים בתוך המצודה אשר שימשה כאתר המאורים הראשון.
2. מאמצי קליטה צ"י חוזי בית והסברה וכמו כן שיטת ה"חבר מביא חבר".
3. פעילות להרחבת הישוב - מאמצים במשרד הביטחון והסוכנות היהודית (באישור הממשלה כמובן)

¹⁴ ראה פרסומים על קליטה לשני הארצינים בנספחים 3, 4,

¹⁵ בראיון עם ע. אהרנוף ממיסדי הישוב

¹⁶ ראה להלן (בצ"מ הקודם)

הצלייה הייתה לתוך מבנה מטרה טיכרט בריטי¹⁷ בעל חצר של ארבעים דונם.¹⁸ מצודת הטיכרט הוקמה בתקופת הבריטים (השנים 1930-1940) כאשר למצודה בנוה צ'וי יש עוד שתי מצודות אחיות, האחת לבה בסנור והשניה בתכנון ראי בדיר-קדיס. בתקופה הבריטית היה למצודה מבנה שיש ארוכה לצעריים סוסיים והיו גם סימנים של מארש מסדרים של פרשים. כשהבריטים עלבו את הארץ למצודה עברה לרשות הצבא הירדני, ובשנת 1967 עברה לידי ישראל ולמצודה נכנסו משמר הכאול. למצודה ישבה יחידה צבאית, ובה יש חדרי מצר ששמו בית מצר קדמי. משמר הכאול ישבו למצודה כשלוש שנים ובשנת 1970 למצודה נעלמה עד שנת 1977 כשעלו המרצנים לקרקע. שני המרצנים עלו למצודה וישבו בה באופן ארצי כדי שברבות הימים יקומו שני ישובים נפרדים דתי וחילוני.

היום הצלייה היו כשמונה עשרה משפחות בכל מרצין.¹⁹

הוקם בית ספר אחד לשני המרצנים.

כחודש לאחר הצלייה המרצין החילוני פרש סוכית²⁰ בעיקר בשל התנאים הקשים²¹ (הייתה נשירה משני המרצנים בעקבות התנאים הקשים²²):

¹⁷ ראה נספח מס' 5

¹⁸ ראה נספח מס' 16

¹⁹ ראה נספח מס' 6 וכן הסתמכתי על הראיון של צ. אהרנוף.

²⁰ ראה נספח מס' 7, 6. הראיון עם צ. אהרנוף מהמסדים הוא טען שבניגוד לזמן הופעת הידיעה הציתון (שלושה חודשים לאחר הצלייה) הצלייה של המרצין החילוני נעשתה כחודש לאחר הצלייה

²¹ לדברי א. ליקבורניק, ממייסדי מרצין נווה צ'ח: "התנאים האובייקטיביים היו קשים וזאת בנוסף לצובדה שצלייתנו נעשתה בצורה פרטיזנית ללא אישור מרצין, ללא הקמת תשתית וללא מציאת מקומות פרנסה למתנחלים במקום" - עיין נספח 6 ובראיון עם צ. אהרנוף מהמרצין הדתי הוא מוסיף כי המרצין הדתי עלה כולו על רקע אידיאולוגי כאשר לצומתו המרצין החילוני היו עלו על רקע אידיאולוגי והיו עלו בשאיפה להניח לאיכות חיים, אלו שרצו להניח לאיכות חיים הקשיים שברו אותם ונותרו מעט המרצין החילוני שבאופן איטי ולא מסודר נשרו אל המ.

²² ראה נספח מס' 8א, 8ב

מיט²³ - כאשר הניצו המתיישיבם לאזור לראשונה היו מיט רק בהרליה בחוץ, מתוק צוקה מיט ומאחר והיה רק ברז אחד נאלצו המשפחות לפי תור לצאת עם הכלים החוצה ולשטוף אותם בחורץ הקבוא של נווה צוף²⁴. בשלה הבא הביאו מיכל מיט שמואל כל יום על ידי מיכלית ומוקט על על המצודה. התושבים חיברו צנרת ממגדל המיט לכיוון החדרים השונים. מקלחות ליילדים נצטו באיטית על ידי הוספת מיט חמיט מורתחית (שכן אין בוליר) למיט קריט מהברז שנסחבו במדרגות למעלה (או בימיט יפוט שוממו בחוט השמש²⁵) מהמצודה לחדרי המאורים שבקומה השניה ולאחר מכן כבר היו ברזי אק היו הפסקות מיט רבות²⁶. המבוארים לא התקלחו במקום, הם היו מניצים במיוחד להורים, חברים וכוי²⁷ על מנת להתקלח.

חמא - לא היה ולכן דאגו לאנרטור

אינסטלציה - לא היה ביום מסודר ולכן את הציית בתי השימוש פתרו צי"י שירותים כימיים.

כביסות - בתחילה כיסו ביד או אצל ההורים, (לנשים שהיו עם ילדים קטנים הייתה בעיה, שכן את החיתולים היה צריך לכבס כל יום, ולכן היו כאלה שהרתיחו סיר גדול עם סבון, וכשהמיט הניצו לרתיחה הכניסו את החיתולים והרתיחו אותם, אחר כך שפכו את המיט המלוכלכים והרתיחו במיט נקיים שוב²⁸) לאחר מכן הביאו לישוב מכונת כביסה שצובדת על אסימונים לטובת נשות המקום.

²³ בתקופת הכריטיים היה באזור מפעל מיט : החובלתא היו משטחים של סלע, מי המשמים היו נאספים על הסלע ומתנקזים דרך תעלה לברכה בנויה. מהחובלתא היו פותחים שיבר והמיט היו צוברים לברכת מיט תת קרקעית שתחת המצודה, משם המיט היו צולפים בעזרת משאבה שהייתה באחד מחדרי המצודה.

²⁴ ראיון עם ש.אברמוביץ מייסדי נווה צוף.

²⁵ ש.אברמוביץ מוסיפה כי "החייט בהתחלה, בע היינו תלויים רק בטבע פתחה את הרגישות של תלות האדע הטבע וכי צד ניתן לנצלו לטובת האדע (אף בחימוט וקירור אוכל)."

²⁶ ראיון עם ש.אברמוביץ מייסדי נווה צוף

²⁷ ראיון עם צ. אהרנוף - מהמייסדים

²⁸ ראיון עם ש.אברמוביץ מייסדי נווה צוף

בישולים - בהתחלה המסכחות השתמשו באמליות לבישול וחימום ("להכין ארוחה למסכחה בעלת חמישה נפשות על אמלית לה לא קל"29) לאחר מכן הביאו כיריית עם שני ראשים לכל מספר מסכחות

טלפון - כחצי שנה לאחר שצלינו הציג הטלפון הראשון למזכירות. ליד טלפון זה היו תורנויות. ליד טלפון זה היה מונה לצורך "התחשבות" עם התושבים דהיינו כל תושב שהוציא שיחה רשם כמה פצילות מונה היו לו. השפה היא טלפון עם אסימונים ורמקול (כדי שכאשר יש טלפון למישהו יוכלו לקרוא לו לטלפון) וזה היה עד שנת 1984 שאז החלו להציג קווי טלפון לבתיים³⁰.

כל המצבים הקשים האלו נראו לתושבים להתאחד, להתחשב ולהסתדר בינם ובין עצמם.

בנוסף לכך כאשר הציגו הרעיון הראשוני לשטח מצב המצודה לא היה טוב למאורטי, והמקום היה צריך לעבור שיפוץ יסודי, המבנים לקחו חופשה ממקומות עבודתם והחלו לתקן (ולבנות) את האינסטלציה, המים והחשמל. הם גם קבעו לכוניות בחלונות ובקירות כיוריים - הם עבדו כל ימיהם עד השעות הקטנות של הלילה³¹. תנאי המאורטי בהתחלה היו לכל מסכחה חדר ולפצמים אף היו מסכחות שהתחלקו בחדר כאשר מה שהפריד בין שתי המסכחות היה ארון, כוננית³². תנאי הצפיפות היו גדולים מאוד, לכל מסי מסכחות היה מטבח מותץ ושירותים מותפים.

לאחר עליית הרעיון החילוני נצפה יותר מרווח ומסכחות שקודם לכן חלקו בחדר עם עוד מסכחה קיבלו חדר שלם.

במהלך שלושת החודשים הראשונים הייתה נסירה גדולה עם מהרעיון הדתי ואת השנה הראשונה סיימו כשבצ מסכחות שהחזיקו את נקודת הישוב במבנה המטרה.

במהלך התקופה הייתה פצילות מסיבית של קליטה ובקיץ 1978 נקלטו כצערי מסכחות נוספות.

²⁹ ראיון עם ש. אהרמוביץ ממייסדי נווה צוף

³⁰ ראיון עם צ. אהרנון ממייסדי הישוב

³¹ ילזרובסקי - נספח מס' 5

³² צ. אהרנון ממייסדי נווה צוף כי הם נראו עם מסכחה נוספת באותו חדר, הם היו עם שלושה ילדים קטנים והמסכחה השניה עם בת אחת.

הפלה זה הוחלט להקים שכונה של קרוונים ה"חובלתא" אך הצבדות
הופסקו בעקבות ה"3 שהגישו הצרכים ובו טענו אדמות החובלתא הן
בהצלות צרבית. ה"3 זה היה ה"3 הצרכי הראשון על אדמות השוארון.
מהלך המאורעות היה:

13.2.78 חוות הדעת של פרופסור הרק, היוצץ המשפטי למעלה, אפשר
לצלות לשטח מכיוון שמדובר באדמות מדינה.

8.3.78 13 לתפיסת מקרקעין, התחלת הצבדה, ושר הביטחון, עלר וי"מ,
מאיים להתפטר³³.

19.4.78 הצבדות מתחדשות, המעלה בארצות הברית חוקר והצרכים לוחצים
על הוצאת 13 ביניים³⁴.

19.5.78 צתירה לה"3, המבקשת לתת למתיישבים 13 על תנאי ו13 ביניים
להימנע מלמד³⁵.

25.5.78 מתן 13 על תנאי ו13 ביניים להימנע מלמד וכן להימנע מלצות
כל בצולה השטח³⁶.

מאחר שאריק שרון ראה שהטיכוף ה"3 מתמק וצערים משכחות מתעכבות
הגלף הפסקת הצבדות השטח, הוא הורה להביא את הבתיים הטרומיים³⁷
לחצר המצודה. הטיכוף המשפטי ארק כשנתיים (ובסופו של דבר הצתירה
לה"3 נידחתה³⁸).

באוקטובר-נובמבר 1978 נקלטו עוד כצערים משכחות והם איכלסו את
הבתיים הטרומיים בחצר המצודה.

³³ נספח מס' 10, בראיון עם צ. אהרון'ץ הוא הוסיף אנקדווא : הוא סיפר
שאנשי נווה צוף נפגשו עם יחיאל קדישאי, המזכיר של ה"ן, ובפגישה טענו כי
עלר וי"מ לא מאשר להם להצלות טרקטורים לחובלתא אז צנה להם
קדישאי שהם יכולים לחזור לצליה השניה, אם לא מרשים לומר שטח עם
טרקטורים תישרו עם טוריות.

³⁴ נספח מס' 11

³⁵ נספחים מס' 12א, 12ב, 12ג, 12ד.

³⁶ נספח מס' 13

³⁷ נספח מס' 9

³⁸ נספח מס' 14

ביולי-אוגוסט 1979 נמסכה הקליטה צי"י הבאת עוד כארבעים יחידות (אסקוביות) שאוכלסו, ואלו נווה צוף הציצה לשישים משפחות.³⁹

בשנת 1980 הפצי"צ הצרבי נדחה והאדמות אושרו לבניה. כמו כן החל תכנון צבודות מפורט הישוב הקבצ השיטת בנה-ביתק על כחמישים מארשים - איזור הבנייה הנ"ל נקרא שלב א' .

בשנת 1981 נקלטו כצמרים משפחות באסקוביות על החובלתא⁴⁰ - המקומ שצלו הווע הפצי"צ (בהמשך בתימ אלו שימשו כבתי קבצ מאחר שבנו עליהם).

בשנים 1983-1984 אוכלסו המארשים של שלב א' הישוב הקבצ.

בשנת 1987 הייתה קליטה של עוד כ 20 משפחות באיזור ישוב הקבצ, הנחשב לשלב ב'.

בשנים הבאות עד שנת 1997 הוקמו עוד כשישים בתימ (בתי קבצ) בשלב ג', וכן נבנו בתימ בסיוע אמנה שנקראים בתי אאודה . בניאוד לשלבים א', ב' ו ג' שהיו בתימ בסאנון בנה-ביתק, בניית בתי אאודה הייתה מרוכלת. כיום מתחילה בניה מרוכלת של עוד כארבעים בתימ באתר הצפוני של הישוב, שחלקם דו משפחתיים וחלקם חד משפחתיים. הבנייה מנוהלת על ידי אמנה וחברה לניהול פרויקטים . לפי תוכנית הצבודה ולוח הזמנים הבנייה צתידה להסתיים בסוף שנת 1998.

היום, 1997, הישוב מונה כמאתיים משפחות מתוכן כמאה וחמישים מבני קבצ והשאר מבנים זמניים לקראת הבנייה. כמו כן הישוב קולט משפחות בצורה אינטנסיבית.

³⁹ סיכום ביניים של ההתפתחות הפיסית (והחברתית) בנספח מס' 15

⁴⁰ ראה נספח מס' 17

⁴¹ ראה נספח מס' 18

ג. 3) התפתחות מערכת החינוך

התשתית למערכת החינוך התפתחה בהתאם לאורך הישגיה.

בשנת 1977 היה בנווה צוף אן ילדים מאוחד לכל הילדים⁴² שכן גם הוא המצודה, לא היו מצונות יום, ביה"ס הכיל חמישה עשר ילדים כיתות א'-ג' הכיתות מצורפות, אחרי הצליבה של הצרצין החילוני ושל חלק מהצרצין הדתי נשארו תושבי נווה צוף עם מספר קטן בהרבה של ילדים. המינימום, בתקופה הקשה היה שלוש ילדים בכל בית הספר. תקופה זו הייתה קצרה ובתקופה זו הילדים הגדולים יותר הוסעו לבתי ספר בשפלה⁴³.

בשנת 1979, עם אידול האוכלוסייה היו כשתי כיתות אן, כל אחת מהן כללה כשניים-עשר ילד, וביה"ס צדיין עם שלוש כיתות מצורפות אך עם עשרים וחמישה ילדים.

בשנת 1980 נפתח ביה"ס לכיתות א'-ו', חלק מהכיתות מצורפות או מצורפות למחצה, שש כיתות שבהם למדו כשישים ילדים.

בשנים 1980-1987 היה אידול של כ-10% כל שנה. בשנת 1983-1984 היה ניסיון לא מוצלח להקים גם כיתות ג'-ח', כיתות אלו פעלו שנה והפסיקו. ההתנגדות לכיתות ג'-ח' במקום הייתה על בסיס חינוכי מתוך טענה שהילדים ביילד זה צריכים להיות מצורפים עם בני אילם ולא סאורים וכן שהבנים ביילד הזה כבר צריכים להיות מתואברים קצת יותר בלימודי קודש.

במהלך השנים האלו, באופן הדרגתי, התפתחו המצונות והבנים ונתנו פתרונות ליום מלא לילדים מילד חצי שנה ועד כיתה ו', כולל מערכת הלנה (ארוחה חמה במסגרת מסודרת לילדי האמהות שאינן בבית בשעות הצהריים) וחינוך משלים (אחרי הצהריים).

במסגרת הפריסה הארצית הוחלט כי בית הספר בנווה צוף יהי בית הספר האיזורי וישרת גם את הישובים עטרת, נחליאל וצופרים.

⁴² אני הייתי בת 5 והייתי האן עם אחי בן השנתיים

⁴³ ראיון עם צ.אהרןצ' ממיסדי נווה צוף

מבחנית מבנה ביה"ס

מתחילה הכיתות שכלו בתוך טרום-אסבסטיט, עד שנת שמונים, שאז פונתה המצודה ממזרחי אנשים שצברו לטרום אסבסטיט, ובנין המטרה הפק לביה"ס לאחר התאמת החדרים וסיכומם. בשנת 1991 בית הספר צבר למבנה קבץ גדול בישוב הקבץ.

ה. 4) התפתחות מערכת התרבות

התכנון האילורי בנושא פיתוח מערכת התרבות מדבר על כך כי הפצילות התרבותית תרוכל הבתי הספר על מנת לנצל את התשתית הפיסית באופן רב תכליתי. ההנחה היא כי הפצילות התרבותית תתפלג⁴⁴:

1. לפצילות תוך יישובית

2. לפצילות אושית - בין יישובית

3. לפצילות אלורית המתנ"ס אלורי

הפצילות התרבותית ברמת הישוב הבודד כוללת חושים, ספורט, פצילות ציונית, אספות, הרצאות, מסיבות, סרטים וכו'.

הפצילות התרבותית ברמה אושית כוללת חושים, תחרויות בין יישוביות (בתוך האוש) וכן כל פצילות המשרתת את כל האוש כמו מסיבת יום הצמאות, הרצאות אורח וכו'.

התכנון האילורי היה שדולה ונווה צוף יהיו בתוך אוש אחד⁴⁵. היום, בפועל, עקה ריבוי מספר היישובים האזור נווה צוף מהווה מרכז אושי לנחליאל, עטרת וצופרים, ואילו דולה מהווה מרכז אושי לטלמון אי ולטלמון בי⁴⁶.

⁴⁴ תכנון אלורי כולל מטה בנימין, עמ' 170-168

⁴⁵ תכנון אלורי כולל מטה בנימין 169

⁴⁶ אע נסתכל בתכנית האב להתיישבות ביהודה ושומרון נללה כי נווה צוף ודולה ממוקמים בשני אושים שונים, (נשים לב כי "תכנון אלורי..." נכתב בשנת 1983 אילו "תכנית האב..." נכתבה בשנת 1978)

הפעילות התרבותית הרמה האזורית כוללת מרכזיה פדגוגית הנותנת מענה
לכ- 2000 מורים⁴⁷, מרכז השתלמויות המיועד לכסות מאון רחב של קורסים
ונושאים, ספריית השאלה מרכזית שתתן מענה לספריות המקומיות ומתנ"ס
אזורי.

השנת 1977 הוקם סניף בני עקיבא שארצן פעילות לכל ילדי הישוב האיילאי
18-10, הוא מוקם במצודה. התחילה היו כצפרים ילדים, תנועת נוצר
שהלכה ואדלה עם השנים. כיום הסניף מכיל כמאה ושמונים חניכים.

מיקום הסניף החל במצודה אך במשך השנים החדרים של השבטים השונים
הפכו לאקוביות (כאשר השתמשו במצודה כבית ספר) ולאחר שבית הספר
החדש ניהנה ופינו את המצודה, המצודה חזרה לשם כסניף של בני עקיבא.

השנת 1983 החלה פעילות המתנ"ס במוצצה האזורית מטה בנימין והחלו עם
חובים אזוריים, טיולים וצוד. הארצון היה מבוסס על איסוף הילדים מכל
הישובים למתנ"ס שהיה הפסגות (וצודנו עם) או לנקודת הפתיחה של
הטיולים.

חשוב לציון כי עם הישוב קיימים חובים, מערכת שהולכת ומתפתחת עם
השנים. כיום החובים הם לקהל יצר גדול החל מהלאטוטים דרך הנוצר
וכלה במבוארים.

ספריה - השנת 1980 נפתחה ספריה ציונית בלהד, שוקמה במצודה.

השנת 1982 הוקמה ספריה קריאה שבה ניתן היה להחליף ספרים.

התחילה היא הייתה לא ממוסדת והצבורה בה נצטתה

ההתנדבות, לאחר מכן היא התמסדה.

הסיפריה ריצנה את המלאי של הספרים שלה המתנ"ס וכך גדל

עם מאון הספרים.

כיום הסיפריה שוכנת אחר כבוד במבנה קבצ ובימים אלו

צמחים על מחשבה.

היו עם פעילויות פיתוח עם השפעות חינוכיות ותרבותיות כמו לשל

הקייטנה הארכיאולוגית שקמה בנוה צוף על ידי דר' להר עמר בקיץ

⁴⁷ לדיברו רבקה איילונק מנהלת המרכזיה הפדגוגית

1991. את הקייטנה הלו מלכירות הישוב ליבתה כספית ואנשים מתוק הישוב מאוד עלו ודחפו⁴⁸. הרציון של הקייטנה הלו היה לזרוע לילדים לצעות מהו שהם ירעשו שהם תורמים לישוב, מהו שיקשור אותם לישוב ולאת המקום שהילדים יסתובבו בהטפה אמורה. הקייטנה לו הילדים שימרו אתר ארכיאולוגי נמצא בתחום הישוב, השימור כלל מספר שלבים⁴⁹:

1. תיחום ומדידה - הגדרת גבולות השטח, תיחום האתר בצדד אבנים

מקומיות (טרסה)

2. ניקוי האתר - ניקוי האתר מלנט ואספה, סיקול אבנים וניכוש

צימחיה באופן מבוקר

3. הכשרת שביבים להליכה

4. שימור וסיקום שרידים צתיקים - טיפול בשרידי הארכיאולוגים,

לרבות מלאכת ניקוי האתר חייב אישור של קצין מטה (קמ"ט)

ארכיאולוגיה⁵⁰ שהתקבל אק לא על חפירות אלא רק על ניקוי

האתר⁵¹

5. שילוט ומיכוי השטח - האתר נדרשים שלטים שונים הכוללים הסבר

כללי על האזור, שמות המתקנים, תיאור פצולתם ושמות הצמחים.

6. לניון - השאת הצמחיה הטיבצית במקום וטיפוחה לצד מניכוש

ובניום מוצל ומבוקר.

הקייטנה הארכיאולוגית הילדים אכן מצאו צתיקות יפיפיות וממצאים

שמעצותיים⁵².

⁴⁸ לדיברי דר' להר עמר התבלטו בעצרה שנתנו דפי אקרמן ורחל קורנווסר
⁴⁹ עלון נווה צוף, איליון 21 תמוז תשנא, עמ' 6 - שם מוזכרת התוכנית אק
דר' להר עמר אישר שתוכנית זאת התקיימה סציף אחר סציף (מלבד הסציף
האחרון שכלל שיחזור המתקנים)

⁵⁰ לדיברי דר' להר עמר האזור יו"ש אין ראשות שמורות הטבע אלא מינהל
שאליו שייק קצין מטה ארכיאולוגיה, למעשה זה התפקיד המקביל לרשות
הצתיקות.

⁵¹ דר' להר עמר הוסיף כקוריוז כי לאחר שהילדים סיימו את העבודה ושמו
שלטים הציצה ביקורת של קצין מטה צתיקות וכעס על השלטים שהילדים
עשו לא היה כתוב "רשות הצתיקות"

⁵² "צתיקות" מס' 32 תשנל, ע"מ 207-205
עלון נווה צוף איליון 21 תמוז תשנא עמ' 5

פרוייקט נוסף שנעשה בקייטנה הארכיאולוגית הוא הפיכת יצר נווה צוף לאתר

תיירותי ולאט על ידי מספר פעולות:

1. לימוד על החי והצומח שביצר ושיטוט הצומח
2. יצירת פינת פעילות שכוללת טאבון, ספסלים ופולחנות, כחי להל
והרליה.
3. פריצת דרך בין פינת הפעילות לשהיף המקיף את היצר .
4. את המסלול הטבעתי ביצר הילדים סידרו, ציבבו וסימנו את הדרך.

בחמיצות יום הצמאות השנה (שנת תשנ"ז) היה הפנימני צנק הנוה צוף שכלל
בין השאר רכיבה על חמורים, אפיית פיתות, קונצרט של נבל וכינור בתוך
היצר (קונצרט מן הטבע), מלאכה מחומרית שטבע, תחרויות לילדים,
מתקני ספורט שונים ופינות מחקים לפעוטים (כמו הריכת כדורים, טירה
מתנפחת ועוד) . בין השאר ילדי קייטנת הארכיאולוגיה הדריכו בתחנות
מסוימות ביצר על החי והצומח במקום וכן אסקו בניקיון ופיקוח - שמירה
על היצר.

בן אוני (ביטאון המועצה האזורית מטה בנימין), טיליון מס' 60, ערה ראש
השנה תשנ"ז עמ' 4

ג. התפתחות מחינה ביטחוניית ויחסים עם האוכלוסייה הצרפתית

משנת 1977 היה שיתוף פעולה מלא בין אנשי הישוב לכפריים הסמוכים (לא רק שהייתה מצרכת יחסים תקינה, אלא הייתה אף הידברות-חברית⁵³ בין אנשי הישוב ואנשי הכפריים הסמוכים). למשל בתור בת למספחת מייסדים אני לזכרת איך היינו, כל המספחה, הולכים לבית של המוכתר בכפר הסמוך ושותים אצלו כוס קפה, במקביל עם אנו היינו לזכרים הביקורים חמים של שכנינו הצרפתים.

דוגמה נוספת לקשרי השכנות הטובים הייתה⁵⁴ שהשנתיים לשוב היה טקס שבו השתתפו המוכתר של דיר נילאט ומספר תושבים שהרכו את התושבים ואיחלו להם איחולי התפתחות והצלחה.

הקשרים שנוצרו עם התושבים השכנים היו בעיקר אישיים ובעקבותיהם פעלו תושבי נווה צוף לשיפור רמת חיייהם של התושבים האזור. הסיוע התבטא בעיקר בתשלומים כגון מי, תחנות אוטובוסים, שירותי רפואה, טלפון וכו'.

היה כבר אחד (נהי סלאח) איתו היו חיכוכים על בסיס הצלות על אדמות של חראו מטיפול מספטי.

עם פרוץ האינטיפדה חל קרע במצרכת היחסים שהייתה בין תושבי הישובים והכפריים הצרפתיים, למצעה הקרע החל מה"שבאה" כלומר מהנוצר. עד תקופה די ארוכה לאחר פרוץ האינטיפדה היו כפריים שאיתם שמרנו על יחסים טובים צ"י ההדברות של שני הצדדים (צ"י "המוכתרים") עם האנשים המבוארים (שחלקם עוד זכר מה חוסיין עשה כאן כשמישהו הציג להרים את הראש) כאשר האינטיפדה שלם בעיקבות לחץ אינטנסיבי של השבאה הוחלט לצנן את היחסים, אם כי בכל תקופת האינטיפדה מכפריים אלו לא היו לנו בעיות.

חופש תנועה של יהודים בכפריים הסמוכים איפשר לערוך קניות בכפריים הסמוכים (כגון ביר לית) וכן ביקורים ללא חשש.

⁵³ לצניינים רציניים היו שני "מוכתרים" של נווה צוף והם היו בקשר שותף עם המוכתר של הכפר הסמוך.

⁵⁴ ראיון - ע. אהרנובץ ממייסדי נווה צוף

האותה התקופה התברר שיש משפחות צרפיות שילדו את הפוטנציאל הטמון
בכיפות הסרוולות, נשים רבות הכפריים החלו סורגות כיפות אשר נמכרו
בסיוע תושבי נווה צוף במקומות שונים בארץ.

כיום הישוב מוקף גדר וכביש פטרוליים, ומצרכת הביטחון מבוססת על
שמירת אנשי הישוב יום וליילה. (עד שהישוב מנה כשלושים משפחות היה
תאבד - עלה של הצבא בשמירות. כאשר הישוב מנה שישים משפחות הצבא
עלה את אבטחת הישוב באופן מוחלט).

* כאשר ברצו את הכביש לישוב בשנת 1978 (הכביש לתל אביב שצוהר מצפון
לדיר ניעאט) באצה שמלוהה כתימנת חרס מצאו החוקרים שרידים רבים של
ישוב עתיק מתקופת המשנה.

ב. (5 א) כבישי אישה לנווה צוף

הדרך מכיוון מצר (כלומר מכיוון תל אביב לכיוון נווה צוף) עברה דרך בית
נחמיה (בית נבאללא) בשנת 1977. מבית נחמיה יצא הכביש לכיוון מלרח
דרך הכפריים הצרפיים קיביא, שוקבא ובודרוס (קיביא היה כבר צוין לפני
1967, יצאו משם אנשי הפידאיון. הכביש עבר במרכז הכפריים.

בשנת 1978 נסלף כביש מאבצת כח לרנתים (דרך קולף-רנתים המפורסמת
ששימשה כציר אימונים את הצבא וכן ציר מצבא ליחידות צה"ל. הכביש עובר
בנתיה של דרך רומית עתיקה מההר לשפלת החוף).

הדרך מכיוון מלרח עברה בתחילה דרך כביש רמאללא - שכת פניה לביר לית
משם לכיוון יצר אום צכא ונווה צוף.

לפני כשמונה שנים (שנת 1990) נסלף כביש צוקף ביר לית בעקבות אירועי
האינטיפדה, ומאל למצעה אין תנועת כלי רכב ישראלים בתוך ביר לית.

בשנת 1995 חל שינוי מהותי בדרך הכביש אל הישוב עם סלילת כבישים ממצר
ומלרח. ממצר - כביש צוקף צאבד ומלרח - כביש צוקף רמאללא וכן
כביש צוקף אום צכא.

ה. 5) ה) בטחון בדרכים

השנים הראשונות היו אירועים בודדים של התנכלויות לנהגים ישראלים, בעיקר האזור צאבד שממזרה לנזווה צוץ, ובאזור היר לית ורמאלל מדרומ מזרח לנזווה צוץ. ההסלמה המזה חלה בתקופת האינטיפדה בעיקר האזור צאבד. היו עם אירועים של לריקת אבנים ואץ לעתים היו מספר מיקרים של בקבוקי תבערה וריות שזרמו לנפגעים, פצועים ומט הרוגים. בתוק תקופת האינטיפדה החלו לממן את הרכבים הפרטיים, דהר שאיפשר תנועה חופשית ובטחה בצירים.

ה. 6) התפתחות התעשייה

נזווה צוץ כישוה קהילתי היה מטופל ע"י הסוכנות ולכה לעידוד ודחיפה על ידי ההסדרות הציונית להקמת מפעלים בישוה. במסגרת העידוד לכו מספר חברים אץ לתקציה ביסוס שאיפשר להם השקעה ראשונית במפעלים שצזרו הכיתוח התצוקה בישוה. המפעלים הראשוניים שקמו היו בשנת 1978 : היו לזלטים מבוקרים שנתנו תצוקה לכארהצ תושבים. היה מבנה תעשייה ששימש כמפעל לפלסטיק והייתה נלריה. לאחר מכן קמ מבנה תעשייה נוסף שבו קמ מפעל לאופטיקה (לצזור עדשות) כמו כן היו בנזווה צוץ תושבים שהיו להם כוורות והם יצרו דגש לכל האזור, הדגש ניקרא "צוץ-שומרון". בתחילת שנות השמונים החלו הצנץ חקלאי של זידול רוזמרין. בהמשך שנות השמונים נוספו מט מפטת יהלומים וחממות לזידול עצי פרי נשירים ופרחים.

באמצע שנות התשעים הוקם מבנה תעשייה נוסף (ממ"ן - מבנה מלאכה נקיה) שכיום משמש כמפעל מרזבים. כמו כן יש היום בנוה צוף גם מפעל משקאות קלים, מפעל ליצור סוכריות מיצרה ושוקולד מיצרה לקיוט צוות וכן חברות מחשבים ועסקים קטנים נוספים.

דבר נוסף שניתן לציין הוא שרוב התושבים צובדים בשפלה ולא בירושלים למרות שהמרחק פחות או יותר אותו המרחק (ניתן שזה החל כק מכיוון שהדרך לכיוון תל אביב יותר בטוחה מהדרך לכיוון ירושלים).

ג. ד) התפתחות מצרכת הבריאות

ג. ד) א) מרפאה

השלוש השנים הראשונות של הישוב לא היה במקום מרפאה אק היצ כפעמים-שלוש שהוצר רופא מתנדב של קופת חולים ההסתדרות הכללית. לאחר כשלוש שנים הוקם בצודה סניף של קופת חולים של ההסתדרות הכללית. סניף זה מוקם במצודה. לאחר מכן בשנת 1991 קופת חולים לאומית בנו סניף גדול ויפה עם כל השירותים כמו למשל רופאים כלליים, רופאי ילדים, לתחומים מסוימים יש גם רופאים מומחים וישנה גם מרפאה אלורית בבית אריה (ישוב סמוך) שבה ניתנים יותר שירותים. כמו כן ארה הישוב גם רופאת שנייה שפתחה מרפאת שנייה. וכן מצהדת שנייה

ג. ד) ב) אמבולנס

בנוה צוף, כמו (כמצט) בכל הישובים קיים אמבולנס. החשיבות הגדולה שלו היא של המרחק של המקום מכל בית חולים. בתי החולים הקרובים ביותר לננוה צוף הם בלינסון ותל השומר, שניהם המרחק של לפחות חצי שעה - ארבעים דקות מהישוב. נהגי האמבולנס הם נהגים מתנדבים והם מוקפצים על ידי היפר ממד"א ירושליים בשעת הצורך. החובשים המלווים גם הם מתנדבים ומוקפצים בדרך כלל על ידי נהג האמבולנס. האמבולנסים מפנים נפגעים מהישוב, מישובים סמוכים או מתאונות דרכים. לאחרונה נרכש לאמבולנס נווה צוף עם מוניטור דפיהרילטור.

ג. (ד) מערק כיבוי אש אלזרי

לפני כשנתיים החלה הערכות מסודרת בנושא כיבוי האש, הוקם איגוד כיבוי אש בפנימין שמרכזו השיטה וכיום יש גם מכונות כיבוי בבית אריה .
כיום המטה הפנימין יש כשמונה מכונות כיבוי אש המפוזרות ביישובים.
החשיבות של הכבאיות היא גדולה האלזר מכמה סיבות : הראשונה שיש בחלק מהיישובים בתי צף. הסיבה השניה היא שיש האלזר הרבה יצרות וחורשות והסיבה השלישית היא תאונות הדרכים שכן הכביש הוא מאוד מפותל ולא מצטות הן תאונות הדרכים הן.

ג. (ד) בית עלמין אלזרי

מתחילת שנות התישעים הוקם בנווה צוף בית עלמין בעיקבות מוות פתאומי של אחד מאנשי הישוב

ג. (ה) מערכת התחבורה

החל משנת 1978 היה קו נסיעה של אוטובוס ליישוב פעמיים ביום, פעם בבוקר ופעם בערב.
צמ השנים חל שיפור, נוספו אוטובוסים לירושלים וצוד אוטובוס לתל אביב הצהריים. השלה זה היו שלשה אוטובוסים ביום מירושלים לתל אביב דרך נווה צוף ושלשה אוטובוסים מתל אביב לירושלים דרך נווה צוף.
השלה הבא, עקה אידול הישוב והדרישה לאוטובוס יותר תכוף לתל אביב, נוספו צוד שלשה אוטובוסים במסלול: תל אביב - עטרות - תל אביב (דרך בית אריה ונווה צוף ולציתים עם דרך צופרים ונחליאל)

ב. 8) התפתחות התשתיות

ב. 8) א) מיט

היו מספר שלבים של התפתחות מערכת המיט בנווה צוף והם:

1. היה צוקה מיט שהאיץ פעם ביום לישוב. הצוקה היה ברז אחד, (הוא צמד בחוץ) והוא שימש את כל התושבים.
2. נווה צוף חוברה דרך צינורות למצינות הנמצאים בכפר שיבתין (בין צאהוד לנילוי)
3. החובלתא היתה כריכה לאירת מיט. החובלתא לבוהה מהישוב הזמני (מקום בו כל התושבים ארו). המיט היו ממיצים משיבתין דרך צאהוד לבריכת המאגר החובלתא ומט הכריטיציה לישוב הזמני.
4. כשהחלו התושבים לאכלס את ישוב הקבצ התעוררה הציה - כיצד נצלה את המיט מהבריכה לישוב הקבצ שכן ישוב הקבצ לבוה מהחובלתא. התוצאה היתה הצבת מדף מיט במרכז ישוב הקבצ. המדף שאה את מימיו מהבריכה החובלתא על ידי משאבה ואז על ידי הכריטיציה מחלק את המיט לכל תושבי ישוב הקבצ.
5. כיום נווה צוף צדיין מקבלים את המיט שלהם ממצינות שיבתין אך הם מחוברים למקורות ברמלה. במקורות ברמלה קיימת מערכת רדיו המקבלת דיווח על כמות המיט בכרכה החובלתא, ובמידה שצריק יש משאבות המופצלות בשלט רחוק. נווה צוף אשרתת כיום את צטרות וכן את הכברים ~~הצריכים~~ האיזור.

ק. 8 (ב) חמ"ל

א"ל בנושא זה היו מספר התפתחויות:

1. בתחילה הישוב עבד על אנרטור
2. בשלב הבא קיבלו חמ"ל מהחברה המזרח ירושלמית, היו הרבה מאוד הפסקות חמ"ל מכיוון שקו החמ"ל שהתחבר למצודה לא היה לו הספק אבנה.
3. נווה צוף חברה בצורה מסודרת לחברת החמ"ל בירושלמיים וסופק כל החמ"ל שהיה צריק, כמו כן הישוב כלל ארבעה אנרטורים.
4. לפני כחמש שנים (1992) סיימו לחבר קו מתח אבנה מכיוון אריאל לנווה צוף.

סיכום

ניתן לראות כי ישנם יחסי אומלין בין בניית כביש חוצה בנימין לבין הישגים
בסביבה.

מחד גיסה הכביש הוקם על בסיס ישובים קיימים כלומר לאחר שהיו כבר
ישובים התחילו להשקיע הכביש באופן רציני על מנת שהוא יהיה צורך
תחבורה מרכזי.

מאידך גיסא הישובים התמקחו באזורים שהייתה אליהם גישה כלשהי (דרכים
קדומות רוחיות שצליהם בנו הירדנים או הבריטים).

כך, למעשה, ניתן לומר שכביש חוצה בנימין היה קיים עוד לפני שהקימו
אותו רישית, אמנם בתור כביש צר, מפותל ולא נח ובטח שלא נראה אל
כזיר מרכזי אך הוא שירת את תושבי האזור נאמנה .

בנוסף להתפתחות נווה צוף, לצניות דצתי, ניתן להשליך מהפרט לכלל. ניתן
לראות כי אף על פי שהתחלה היתה מאוד קשה, ולצופים מן הצד היה קשה
להאמין שהישוב אכן יתפתח ולא ינשור כולו הבין התנאים (מצט משפחות,
באיזור שאין בו תחבורה ולא קרוב לשום מקום מרכזי, עם כבישים מאוד
צרים ומפותלים וצוד) אף על פי כן הישוב התפתח והגיע למאתיים משפחות
עם כל השירותים הבסיסיים ועם איכות חיים לא רעה.

ג. בבליאוארפיה

ג. 1/ספרים

1. בן בסט ר. ו-א. סינבורסטון, תכנון איזורי כולל מטה פנימין, מוצצה איזורית מטה פנימין והסתדרות הציונית הצולמית חטיבת ההתיישבות 1983
2. אוס אמנימ, תכנית אב להתיישבות היהודה ושומרון, 1978
3. מרקוס מ., הרי בית אל (חבל פנימין), רשות שמורות הטבע וספרית מצריה 1991
4. צמר ל., "השרידימ הצתיקימ החובלתא", עלון נוה צוף איילון 21, צמ' 6, 1991
5. צמר ל., "שיקום אתר החובלתא", עלון נוה צוף איילון 21, צמ' 4, 1991
6. צמר ל., "תכנית שילדית לפיתוח אתר החובלתא", עלון נוה צוף איילון 21, צמ' 5, 1991
7. צמר ל., "מתקני דריכה בחירבת חבלתא(חלמיס)", צתיקות מס' 32 תשל"ג, צ"מ 205-207
8. סטאני בארכיאולוגיה - חדשות, בן אוני (ביטאון המוצצה האזורית מטה פנימין), איילון מס' 60, 1992 צמ' 4
9. קלסר תיצוד ובו חומר לא מסודר עם תיצוד של פרוטוקולים ומכתובת מהקמת הישוב

ג. 2/ריאיונות

1. גבי אברמוביץ' ש. ממיסדי הישוב
2. מר אהרונוף צ. ממיסדי הישוב וכיום יו"ר המלכירות
3. גבי איילונק ר. מנהלת המרפ"ד
4. מר צמר ל. דר' ללימודי א"י, מרצה באונ' בר אילן